

KOMUNIKAČNÉ KOMPETENCIE VO VYUČOVANÍ NÁBOŽENSTVA

Dôležitou súčasťou interakcie človeka s človekom je kvalita komunikačných kompetencií. Postrehy a skúsenosti z praxe nás presvedčajú o tom, že my kresťania, tak dospelí ako i žiaci, sa často nedokážeme vyjadriť k náboženským témam, máme problém hovoriť o svojom náboženstve a o svojej viere. Príkladom toho sú reportáže z náboženských podujatí, po ktorých sú mnohí oslovení ľudia zaskočení otázkou, čo im dalo podujatie, na ktorom sa zúčastnili a pod. Túto skúsenosť máme aj my učitelia, že žiaci a často aj ich rodičia majú s tým problém. Zisťujeme, že žiaci medzi sebou, ale ani doma v rodine nehovoria o viere, alebo hovoria o nej iba veľmi málo a stroho. Čo je dôvodom? Predovšetkým sú to nedostatočné vedomosti a nepraktizovanie spôsobu ako nejakú skutočnosť vyjadriť a ako o tom hovoriť. Dôvodom môže byť aj slabé vnútorné presvedčenie o vďačnosti za dar viery. Je potrebné hľadať spôsoby, ako vychovávať ku komunikačným kompetenciám na náboženskej výchove a náboženstve.

Môžeme povedať, že výchova ku kompetenciám súvisí s výchovou k zrelému kresťanskému povedomiu. Teoretické zdôvodnenie výchovy ku komunikačným kompetenciám nájdeme v pedagogickej literatúre a vzdelávacích programoch. Nám pôjde o to, aby sme zapojením prirodzenej roviny prehlbovali i nadprirodzenú rovinu. Je dôležité vedieť komunikovať na úrovni ľudskej: človek – človek, ale i na úrovni človek – Boh a človek – svedomie. Každá vyučovacia hodina náboženstva mala by byť skúsenosťou komunikácie aspoň dvoch z troch spomínaných úrovní.

V predmete náboženstvo a náboženská výchova sa často jedná o dva extrémny. Jedným je disponovanie so slovníkom, ktorý nie je dostatočne žiakom zrozumiteľný, pretože zasahuje do abstraktnej oblasti. Medzi takéto pojmy patrí: milosť, blahoslavenstvo, charizma, a mnoho iných. Na ceste nasledovania Krista je potrebné vedieť pomenovať a vyjadriť vlastné postoje, vyjadriť sa na tému viery, rozlišovať obsah čítaného a počúvaného a učiť sa adekvátne vyjadriť k danej problematike. Druhým extrémom môže byť to, že si žiaci nemajú možnosť osvojiť pojmy abstraktnej oblasti, nerozumejú im a možno práve preto nehľadajú, nevedia a ani nechcú nájsť miesto v spoločenstve miestnej cirkvi.

Základné komunikačné kompetencie sú rovnaké pre všetky predmety. Keďže sa jedná o interakciu človeka s človekom, zaradíme tu: počúvanie, hovorenie, čítanie, písanie. V oblasti priamej interakcie ide o počúvanie a rozprávanie a v oblasti nepriamej interakcie ide o čítanie a písanie. Ak sa na komunikačné kompetencie pozrieme z hľadiska vnímania a vyjadrovania, tak do oblasti **vnímania patrí počúvanie a čítanie**, do oblasti **vyjadrovania patrí rozprávanie a písanie**. V oblasti náboženstva a výchovy ku komunikačným kompetenciám má nezastupiteľné miesto modlitba na úrovni rôznych stupňov a liturgické slávenie v zmysle chápania jeho obsahu a tajomstva.

V oblasti vnímania (zo strany žiakov) môžeme na hodinách náboženstva využívať veľa rôznych spôsobov. Nie je správne, ak učiteľ odovzdáva informácie bez interakcie, ktorou si overuje pochopenie a osvojenie výkladu žiakmi. Počúvanie učiteľa a čítanie textov samo o sebe nestačí. Tieto dva hlavné spôsoby tvoria základ a je potrebné ich prepájať. To znamená, že počas výkladu učiteľa, žiaci dostanú za úlohu, aby dôležité a zaujímavé myšlienky priebežne zapisovali do zošita. Bežný život je školou toho, že sa učíme od iných, keď ich počúvame a učíme sa sami, keď čítame.

Okrem prepájania činnosti čítania a písania môžeme využiť vnímanie reči obrazu, hudby a gest. Otvára sa tak možnosť vnímať konkrétne a cielene, čo sa ťažšie vyjadruje slovami a žiaci dostávajú príležitosť ľahšie vyjadriť, čo sa odohráva v ich vnútri, čo vidia, čo im napadá a čomu ich to učí.

V oblasti vyjadrovania (zo strany žiakov) by malo byť snahou učiteľa náboženstva využívať také vyučovacie metódy, ktoré sú pre žiakov motivujúce a zohľadňujú základné komunikačné zručnosti, ktorými sú **hovoríť a písať**. Podnetné rozhovory pestujú v žiakoch záujem vložiť svoje myšlienky do slov, učiť sa vyjadriť vďačnosť, radosť, dôveru v Božiu lásku. Učiteľ má veľa príležitostí na to, aby podnecoval a podporoval vlastné vyjadrenia žiakov a aby sa podľa kontextu témy dokázali vyjadriť. Vyučovacia hodina nemôže byť nevyváženou interakciou, pri ktorej učiteľ hovorí a žiaci iba píšú, alebo učiteľ číta a žiaci iba hovoria. Každá oblasť vnímania a vyjadrovania má svoje miesto.

Dôležité je využívať rôzne metódy práce s textom. Žiaci sa majú postupne naučiť rozlíšiť jednotlivé literárne druhy v biblickom texte, naformulovať posolstvo biblického textu, rozlíšiť legendy, príbehy, správy, modlitby a opis udalostí. Vo vyšších ročníkoch základnej školy a na strednej škole je dôležité viesť ku kontextovej gramotnosti. ňou rozumieme chápanie textov v kontexte okolností, komu a prečo boli hovorené a napísané, v kontexte doby v ktorej vznikli a v kontexte ich aktualizácie do tejto doby – čo znamenajú pre nás. V témach zameraných na rôzne problémové situácie je dôležité pracovať s textom dokumentov. Úlohou žiakov je po konkrétnej činnosti sa vedieť vyjadriť na danú tému a mať k tomu primeranú slovnú zásobu.

Techniky aktívneho počúvania

Technika	Cieľ	Je potrebné	Príklady
POVZBUDZOVANIE	Prejaviť záujem.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nevyslovovať súhlas či nesúhlas, ➤ používať neutrálne slová, ➤ meniť tón hlasu, 	Môžeš mi o tom povedať niečo viac?
	Povzbudiť žiaka k ďalšiemu rozprávaniu.		Čo sa vlastne stalo?
OBJASŇOVANIE	Objasniť, čo nám hovorí druhý.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ klásť otázky, ➤ opravovať chybný výklad problému, ➤ podnecovať rozprávača, aby ďalej vysvetľoval, 	Kedy sa to stalo? Kedy to bolo napísané? Čo bolo predtým? Čo je za tým? Čo si o tom myslíš? Ako to vidíš?
	Získať viac informácií.		
	Pomôcť žiakovi, aby videl i ďalšie hľadiska problému.		
PARAFRÁZA	Ukázať žiakovi, že ho počúvame a že mu rozumieme.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ novým spôsobom preložiť myšlienky a fakty, ➤ zhrnúť oznámenie, 	Teda ty by si chcel, aby ti učiteľ viac dôveroval...
	Overiť, či jeho slová správne rozumieme.		Ak tomu dobre rozumiem, tak by si chcel...
REFLEXIA – ZRKADLENIE POCITOV	Prejaviť, že chápeme a rozumieme, čo žiak cíti.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ vyjadriť základné pocity a emócie žiaka, 	Zdá sa mi, že sa ti to nepáči...
	Pomôcť mu prehodnotiť jeho pocity.		Cítim v tvojom hlase smútok...
ZHRNUTIE	Zhodnotiť dosiahnutý pokrok.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zopakovať hlavné vyslovené myšlienky a pocity, 	Teda to, čo si mi povedal...
	Zhrnúť dôležité myšlienky a fakty.		Chcem si byť istý, že mi nič neuniklo, teda...
	Položiť základ ďalšej diskusii.		
UZNANIE	Rešpektovať žiaka.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ uznať závažnosť jeho pocity, ➤ oceniť žiaka. 	Verím, že...
	Dať mu najavo, že mu veríme.		Naozaj si cením tvoju snahu o...